

SLOVENIJA

Uredništvo: Ljubljana, Tyrševa cesta št. 17

Naročnina četrletno 15 din

za pol leta 50 din

za vse leto 60 din

Posamezne številke 150 din

V z a m e j s t v o celoletna naročnina 90 din

Ljubljana, 16. februarja 1940.

Upravištvo: Ljubljana, Tyrševa cesta št. 17

Poštočkovni račun:

Ljubljana št. 16.176

Rokopisov ne vračamo

Oglasi po tarifu

Tiska Zadržna tiskarna (M. Blejec) v Ljubljani

„Veleprostor“ in Evropa

Po preseljevanju narodov se je jedro Evrope kulturno in civilizatorično ustalilo med Srednjo, Zahodno in Južno Evropo. Proti temu središču so se valile množice napadalcev s severa, z juga in vzhoda, Obri, Normani, Arabci, Madžari in Mongoli. Evropa jih je ali vsrkala in prienačila ali pa jih odbila in uničila. Ponemčevanje slovanskih predelov v Nemčiji, ob Donavi in v alpskih deželah je bilo pač nasledek tistega nesrečnega stanja, ko mejači srednjeveške nemško-rimske države niso še bili organizatorno, po civilizaciji in kulturi dovolj vključeni v proces nastajanja tiste Evrope, ki je postala zibel zahodne kulture in civilizacije. Vključitev južnovzhodne Evrope v ta prostor je zavlačeval turški vpad na Balkan, ki pa je dokončno zbrisal zadnjega zastopnika nekdanje antične sredozemeljske kulture, stari Bizanc, toda tudi povzročil, da so se premikanja v tem delu Evrope zavlekla prav do naših dni, medtem ko se je narodnostno stanje ustalilo v jedru že mnogo prej. Evropa je torej kulturno in civilizatorno postala višja enota. Panevropska misel, misel o enakopravnosti evropskih narodov, sen o zvezi narodov pa nazadnje tudi prizadevanje za novo brezrazredno družbo v svojem človeškem bistvu, so le končna in najvišja sodobna razvojna stopnja skupne evropske civilizacije in kulture, torej logičen nasledek progresivnega razvoja evropskega človeštva, ki je s takimi nazori oplojilo ves svet.

Toda v Evropi so se porajale kljub zavesti neke višje skupnosti tudi nazori o nadmoči te ali one sile, ki je poklicana, da Evropo nadvlada in jo podredi svoji volji in koristi. Bile so to vojaško močnejše organizirane države, sprva na podlagi fevdalnih pripadnosti, pozneje s pomočjo plačanih najemniških vojsk ali z ustvaritvijo posebnega vojaškega plemstva po pruskem vzorcu in nazadnje z mobilizacijo in militarizacijo celih narodov v sodobni družbi. Niti v enem primeru pa taka vojaška država ni skušala nadvladati v Evropi zato, ker je taka nadvlada nastala iz potrebe po novem napredku Evrope, temveč ravno narobe: iz reakcionarnih, zgolj osvajaških nagonov, ki so kot nasledek sprožili krvave vojne in Evropo opuščavile za desetletja, celo stoletja. Kakor je Evropa zmagovito ustavila napade zunanjih napadalcev, tako je tudi ni nikoli obvladala ena sama državna organizacija od delitve frankovske države — ta delitev je prva nakazala nastajanje narodnodržavnih oblik, ki so se sčasoma izobličile v središču Evrope — in je podredila svoji volji. Zgodovina nam priča o dolgih krvavih vojnah, ki so jih vodili nemški cesarji v Italiji in ki niso strli italijanskih mestnih republik, o bojih Angležev za osvojitve Francije, ki so je končala s porazom napadalcev, o brezuspešnih napadih švedske velesile na zemlje južno od Baltika, o bojih Špancev za nadvlado v Evropi, ki so prvi zlomili špansko moč, in o ponesrečenem poskusu Napoleona, da ustvari francosko hegemonijo v Evropi in to celo v imenu napredne revolucionarne ideje.

V sodobni družbi je Evropa doživela nov razmah imperialistične miselnosti. Oče modernega imperializma je ponemčen Anglež Chamberlain, ki je med prvimi zavestno izoblikoval nazor o vladajočih »višjih« in manjvrednih »nižjih« plemenih. Samo narodi višjega plemena imajo vse vladarske in organizatorične sposobnosti, oni so zato tvoreci nove morale, ki jo kroje po svojih potrebah. V imenu te nove morale sme narod »višjega plemena« podjarmiti druge, ki kot podjarmljeni in proletarizirani ustvarjajo tisto večvrednost dobrin, s katero lahko zadovolji višji narod potrebe vseh svojih slojev. Tak nazor, ki korenini v sodobnih narodoslovnih naukih in izsledkih, so z velikim pridom izrabili razni imperialistični pravni in politični teoretiki, da ga prikuje

za sodobne imperialistične prizadeve ne le v kolonijah, ampak tudi v Evropi sami, kjer seveda razne manjvredne predstavljajo pač mnogi manjši narodi, čeprav je plemenska veda že dovolj jasno dokazala, da čistih plemen v narodoslovnem pomenu besede ni in da so si zato evropski narodi precej enakovredni po plemenskih odlikah.

Iz takih rodovitnih tal plemenskih nazorov o izvoljenih narodih je v imperialističnih glavah zrastle prepričanje, da je tudi v Evropi prišel čas, ko smejo nekateri vladati drugim. Nacistični profesor državnopravnih ved, Karl Schmitt, ki v Tretjem rajhu uživa velik ugled, daje takim nazorom že kar pravoslovno obliko. V svoji razpravi »Volkerrechtliche Grössenordnung mit Interventionsverbot für raumfremde Mächte« jih v tem smislu razlaga. Že naslov je značilen. Po »Neue Zürcher Zeitung« pozna v tej razpravi navadno državo (Staat) in imperij (Reich). Imperij je država, ki ima svoj »veleprostor« (Großraum). Imperiji so torej vodilne in nosilne sile, katere svojo politično idejo izžarevajo tudi v »veleprostor«, v katerega se ne smejo mešati tuje »veleprostorne« sile. — K. Schmitt tega svojega »mednarodnega« prava ne omejuje morda na kolonialne imperije. Kajti on pravi, da šele, če se bo uvedla v mednarodno pravo misel tega »veleprostor«, bo to pravo rešeno zmote o vesoljni svetovni državi in tudi pred miselno zmoto meddr-

žavnih razmerij. Izvajanja so zares tako jasna, da ni treba nikakih dostavkov. »Zmota« o vesoljni svetovni državi je pač vsaka misel na zvezo narodov, in druga taka zmota je mednarodno pravo, po katerem je možna dejanska samostojnost tudi tedaj, če je država mala in brez interesnih področij izven državnih mej. Vse to pa je za Schmitta zmota in zabloda. Kajti imperiji so zato na svetu, da odredijo vlogo take ali take miselne in imperialne podločnosti malih narodov in držav. Človek se nehote spomni na razne »direktorije velesil« in na »protektorate«, ki smo jih bili dozdaj vajeni le iz prekomorskih kolonij. Z drugimi besedami: Kolonialna razdelitev območij naj se izvede tudi v Evropi in se naj sankcionira še z »mednarodnim« pravom, ki ga bo krojilo nekaj imperijev. Nazorno: glej — Poljsko in še kaj.

Eno pa je pozabil Schmitt. Pozabil je povedati, kdo naj odloča o obsežnosti »veleprostorov«, kje in do kod naj seže recimo nemški »veleprostor«. Ali se morda — tako slučajno — ni spozabil v zemljepis Evrope pa bi želel, da se en veleprostor raztegne čez celo Srednjo in jugovzhodno Evropo, ki bi, če bi se res podredili njegovemu nazoru, spet najbrž čisto slučajno bili vzrok kakemu novemu mednarodnemu pravu, po katerem bi ta »veleprostor« bil morda edini poklican, odločati o usodi Evrope.

Tukaj pa se začneja poglavje o tisočletni zgodovini Evrope, ki se v tem enem tisočletju ni izneverila svojemu osnovnemu zakonu: da ne prizna nadvlade ene same sile nad seboj. —i—

Hejslovanske zablode

Različni hejslovani so oznanjali včasih, da je posebno slovansko poslanstvo v človečnosti, miroljubnosti, bratovstvu med narodi. Imperializem, zatiranje drugih narodov in nasilje nad njimi, bojahlepnost in z njo zvezano prelivanje krvi da so le bolj lastnosti drugih, Slovanom sovražnih plemen, posebno seveda Germanov in Mongolov. In če so se Slovani sploh kedaj razen v obrambi vojskovali, so se vojskovali zgolj za svobodo in zoper samosilnike. Presodnim ljudem sicer ta čedni nauk ni šel nikoli prav v glavo, zlasti če so gledali na politiko nekdanje carske Rusije in videli, kako je ta delala s podvrženimi Poljaki in Ukrajinci, da o drugih narodih niti ne govorimo. Toda taka je bila pač hejslovanska resnica, in kdor ni vanjo verjel, je bil seveda v službi tuje miselnosti.

To nam je spet prišlo na misel, ko smo brali v letošnji 1. številki jugoslovenskega nacionalnega obzornika »Misel in delo«, sestavek Ivana Hribarja »K sovražnostim med Sovjetsko Rusijo in Finsko«.

Že začetek Hribarjevih razmotrivanj je dovolj čuden. Pravi namreč, da ljudje, ki razmer ne poznajo bliže, sočustvujejo s finko državo zato, ker se o njej ne sliši nič slabega, pač pa o njenem narodu marsikaj dobrega. Iz teh besed bi izhajal pač samo sklep, da tisti, ki razmere poznajo, seveda ne sočustvujejo z njo in da bo Hribar, ki očitno razmere pozna, vsem lahkovrnežem omajal s tehtnimi dokazi njihno neosnovano vero. Vendar pa tega ne stori, samo posmehne se nekoliko nekaterim sentimentalnim dušam, ki so še zmerom na svetu in ki občudujejo Fince zaradi tega, ker vestno vračajo svoje dolgeve.

Nadalje »naglaš« Hribar, da finski narod, odkar je stopil v zgodovino, ni bil nikoli samostojen. Teh besed v času, ko Rusija ograža njegovo samostojnost, spet ni mogoče drugače razlagati, kakor da pač ni vredno, zgubljati besed in sočutij zaradi take malote kakor je samostojnost in svoboda malega naroda Fincev. Še bolj se

vsiljuje razlaga v takem smislu od sledečem pripovedovanju, kako je Rusija »osvobodila« Fince od švedskega jarma in jim dala »široko samoupravo«, ne da bi se bila vanjo kedaj vtikala vseh dobrih sto let, kar je bila Finska združena z Rusijo. Mi sicer verjamemo, da je Hribar take stvari kedaj bral v »Novem Vremenu«, toda vemo tudi iz drugih, stvarnejših poročil, da se je Rusija v tisto »široko samoupravo« precej in precejkrat vtikala, da je vzel Finski celo ne dolgo pred vojno ustavo, jo zasedla s svojim vojaštvom, finske domoljube pa pošiljala v Sibirijo. Toda take stvari menda v hejslovanski imperialistični miselnosti ne štejejo.

Hribar pripoveduje nato, kako so po carskem polomu dobili štirje narodi ob Baltiku svobodo, pa seveda stvar obsoja, češ da tri od teh držav — Litva, Latvija in Estonka — sploh in popolnoma niso bile sposobne za samostojno državno življenje, pa tudi Finska le bolj »za silo«. Zakaj bi ne bile sposobne, tega nam seveda Hribar ne razodene, toda bržkone pač zato, ker so te države majhne, in majhne države po imperialistični kvantitetni teoriji sploh nimajo pravice do samostojnega življenja, zato pa po tisti posebni imperialistično-nacionalni logiki tudi sposobni niso zanj. Škoda le, da vsi ti štirje narodi tega Hribarjevega nauka niso poznali, pa so, iz nagnjivosti ali hudobije zgolj, kakor nalašč prav lepo razvijali in gojili svojo narodno omiko in svoje gospodarstvo, tako da so se po osvoboditvi od carskega jarma dvignili na visoko raven, seveda vse višjo, kakor bi jo bili dosegli pod Rusi in večjo, kakor so jo kedaj dosegli Rusi.

Zdaj pa pride najbolj imenitna stvar. Hribar pripoveduje namreč, da je bila Rusija zaradi ustanovitve teh štirih držav — Hribar jih imenuje seveda zmeraj od zgoraj navzdol državnice — odrezana od Baltičkega morja in da mora vsak realni politik spoznati, da se bo ruški narod otresel tega »steznika« na svojem državnem životu za vsako ceno. Sovjetska vlada pa je danes zastopnica ruškega naroda, in zato se je pač morala otresti tega steznika.

Nam se sicer zdi, da so še druga pota, po katerih dobi kaka država odprto pot do morja, in slabotna Švica nam je takorekoč meddržavni zgled zato. Pa s takimi samoobsebnostmi danes niti ne bomo trčili časa, kajti to bi se nazadnje reklo, uveljavljati npravnstvene pomisleke ob popolnoma brezpravnstveni miselnosti. Gre pa za naravnost usodne nasledke, ki jih mora imeti tak nauk v meddržavnem življenju. Kajti v bistvu ne uči nič drugega, kakor da majhni narodi, ki so kakor koli na potu velikim, nimajo pravice do samostojnega življenja. In nič lažjega ni, kakor tak nauk primeniti na naš narod in našo zemljo!

Izvirno je tudi, da imenuje pisec sovjetske enostranske zahteve do baltičskih držav **dobrososedska pogajanja**. Zahteve, ki so bile sicer sprejete, toda le pod pritiskom zbiranja ruskih vojsk ob meji, in katerih sprejem je dejansko pomenil konec neodvisnosti treh baltičskih držav. Kajti tuje posadke v državi niso bile še nikjer na svetu in nikoli v zgodovini znamenje neodvisnosti!

Iz povedanega izhaja jasno, da je Hribar seveda tudi za to, da bi se Finska prav tako podvrgla. O tem se ne bomo prerekali z njim, ali spet moramo priti s primero. Kajti če trdi on, da bi mogla biti Finska kedaj zbirališče Rusiji sovražnih vojnih sil in da ji zato ne gre neodvisnost, bi se dalo to še z vse večjo upravičenostjo reči na primer glede na Češko v razmerju z Nemčijo. S tem pa je Hribar moralno opravičil zasedbo Češke in vse, kar je iz te zasedbe nastalo.

Bolj zaradi mikavnosti in da se pokaže vrednost piščevih informacij naj omenimo še nekaj njegovih trditev. On namreč kratko in malo predpostavlja, da Rusija ni stavila Fincev »nesprejemljivih pogojev«. Kaj je za koga sprejemljivo in kaj ne, je seveda zelo relativno. Rusi so na pr. zahtevali dobršen del finskega ozemlja, torej takega, ki je od Fincev naseljeno, zahtevali so cela finska mesta. Dve tretjini teh z narodnega stališča krivičnih zahtev so Finci kljub vsemu sprejeli. Vseh pa seveda niso mogli, ker bi bili s tem svojo državo sploh pokopali. A nam se zdi, da je prav za prav nesprejemljiva vsaka zahteva, ki hoče kateremu koli narodu vzeti še tako majhen kosček njegove zemlje. In vsak narod, ki to ime zasluži, bo tako mislil in delal.

Prav res srčkano pa je opravičevanje ruskega nasilstva, češ da so Finci Ruse zato razjezili, ker bi bili radi pri pogajanjih govorili v kakem drugem in ne v ruskem jeziku. Zakaj so to storili,

ne vemo, morebiti niso ruščine toliko znali, kolikor je potrebno za tako kočljiva in usodna pogajanja. Da bi bili hoteli s tem Ruse izzivati, ni prav nič verjetno, če se zlasti preudari, da so prav za prav sprejemali eno rusko zahtevo za drugo in še po razbitih pogajanjih s tujimi posredovalci iskali stikov z rusko vlado. Ali tudi če bi bili to storili, meddržavni jezik je navsezadnje francoščina, in prav nič se ne bi bili pregrešili, če bi bili hoteli govoriti v jeziku, ki bi bil samo poudaril njihno neodvisnost.

Toda Hribar pravi, da so s to zahtevo Finci Ruse kar od sile razdražili, **tako da razdraženosti ni bilo mogoče več izbrisati in da je nasledek te razdraženosti sedanja vojna!** Torej vojna zaradi tega, ker so se hoteli Finci posluževati meddržavne pravice glede rabe jezika!

Nauk neokrnjene hlapčevske miselnosti! In če bi kdo hotel podati dokaz za nasilnost in neupravičenost ruske vojne zoper Fince, si ga ne bi mogel boljšega izbrati. Seveda ve vsak, ki gleda na stvari, kakršne so, da so take »razdraženosti« samo pretveza. Japonci na primer so Ruse vse huje izzivali in žalili, ubijali njihove mejne straže, lovili po njihovih morjih. Pa vendar niso bili Rusi nič »razdraženi«. In tudi ne bodo tako zlepa, vsaj dokler bo Japonska tako močna, da se je bo Stalin bal.

Če bi bila Rusija res slovanska država in če bi hotela voditi slovansko politiko, bi bila pač najprej zahtevala od Romunije Besarabijo, ki narodno pripada sovjetski zvezni državi Ukrajini in katere prebivalstvo je od Romunov res zatirano. Zaradi varnosti ruskih mej? Toda prav takrat bodo meje Rusije najbolj varne, kadar bodo njeni mejači vedeli, da jim ne grozi nevarnost od nje, in še bolj kadar bodo vedeli, da lahko pričakujejo samo pomoči od nje. Zaupanje, to je seveda v mednarodnem življenju tisto poglavitno. Če tega ni, tudi ni varnih mej. In nikoli ne bodo varne te meje, dokler bodo narodi na meji ogražani in zatirani. Iz zgodovine se menda Vseslovani ne morejo ničesar naučiti. Poljska, na primer, mar ni bila do svetovne vojne za carsko Rusijo bolj vir slabosti kakor moči? In prav tako za Poljsko, pred sedanjo vojno, zatiranje beloruske in ukrajinske dežele! A velikobritanski dominioni, Kanada, Avstralija, Nova Zelandija, Južna Afrika — kdo je še, ki ne vidi, kakšna opora so danes Angliji?

Kajti svoboda je tisto, ki druži narode. Nesvoboda pa jih samo razdvaja.

— »Službeni liste« priobčuje razpis mesta občinskega tajnika v Dobovi; pogoj za to mesto je tudi pristna pripadnost k JRZ. — Pod naslovom »Odločnost na nepravem mestu« objavlja »Jutro« odlomek iz govorov posameznih členov banskega sveta v Ljubljani. »Slovenec« objavlja te govore brez takega naslova.

Sobota, 19. II. 1938. — »Slovenec« poroča o neznošnih razmerah v ljubljanski državni bolnišnici, ki postajajo evropski škandal. Po trije bolniki morajo ležati v eni postelji, na eni pernici na tleh pa po dva. »Pri tem pa doživljamo še sramoto, da je dozidan nov kirurški oddelček, ki bi ga morala država opremiti, toda od nikoder ni niti beliča denarja za to!« — V odgovor na izjave dr. Doboviška belgrajskim časnikarjem o razlogih za prestop k petomajski skupščini objavlja »Hrvatski dnevnik« pismo dr. Doboviška z dne 7. II. 1938, katero je poslal dr. Mačku. Izkaže se, da je pot dr. Doboviška v skupščino sredstvo poskusa za finančno sanacijo, oziroma ima vsaj ta odločilni namen. — Poslanec Miha Brenčič prodaja dravski banovini svoje posestvo v Halozah. Cena še ni znana.

Nedelja, 20. II. 1938. — Na prošnjo poslanca Pleskoviča, ki želi odgovoriti na očitek »Slovenca«, objavlja »Jutro« odlomek iz pisma, kjer potrjuje Pleskovič, da znajo poslanci JRZ iz Slovenije prav dobro srbsko-hrvaški jezik in da govorijo v skupščini vedno na pamet. — Razpisane so volitve v 46 slovenskih občinah. V Genterovcih zato, ker je upravno sodišče v Celju prejšnje volitve razveljavilo, drugod pa »zaradi prekomasacije«, s katerimi so bile popravljene »komasacije«. — V restavraciji »Zvezde« v Ljubljani imajo četniki »slavo«, o čemer bo »Ponedeljsko Jutro« jutri prav natančno poročalo.

Torek, 22. II. 1938. — Notranji minister razreši 11 členov ljubljanskega občinskega sveta, med njimi rektorja univerze in dr. Koruna, postavi pa 11 novih, med njimi tajnika Zveze industrijev dr. Golio in tesarja Kavko.

Sreda, 23. II. 1938. — »Slovenec« poroča o »Jutrovi bolečini«, ki jo sestavlja Kurenčukova Nežka in Frtavčkov Gustl s svojimi sestavki v »Slovenca«. »Slovenski dom« piše glede na zabavljanje na razmere v ljubljanski bolnišnici, »da vrag ni tako črn, kakor ga slikajo. Bolnišnica je v dokaj dobrem stanju, bolniki dobijo hrano, kakor se spodobi, in tudi v higienskem pogledu je v primeri z drugimi bolnišnicami pri nas še pravi raj.«

Četrtek, 24. II. 1938. — V skupščini govori minister Cvetković zaradi kritike JNS in pravi: Predstavniki JNS so dostikrat v svojih govorih hoteli istiti režim 6. januarja in njihov režim. Med obema pa je velika razlika. Prvi režim je dal dobre in odlične uspeške. Uzakonjena je bila ustava, izvršena je bila razdelitev države na banovine, osnovane so bile široke samouprave. O tem smemo reči samo dobro besedo in imamo v JRZ o tem samo dobro mnenje. Vlada dr. Stojadinovića je izvedla mnoga javna dela in izdala gospodarske ukrepe, ki so povzročili splošno izboljšanje gospodarskega položaja, v notranji politiki pa je bila in ostane v nasprotju z režimom JNS ali Jevtića demokratična. — »Obzor« poroča, da je izključeno pričakovanje, da bi se dr. Maček sporazumel na podstavi katerih koli samouprav, kakor to zahtevajo govorniki JRZ v skupščini. (Dalje prihodnjič.)

Izidor Kostrun:

Pred novim koledarjem

(Razredčeno in pospešeno nadaljevanje.)

Ponedeljek, 14. II. 1938. — Glede na predstoječe zasedanje banskega sveta dravske banovine objavi »Ponedeljski Slovenec« uvodnik, v katerem ta dogodek pozdravlja, ker mu predstavlja bankski svet po svoji resnosti kljub pomankanju delovnega področja majhen parlament, ki dokazuje, da brez dravske banovine ni Jugoslavije. Glede na resno voljo sedanje vlade, da se zrahljajo vezi centralizma, moramo vse storiti, pravi, da se ta načrt v največji blagor države, izvede. — Zaradi popolnega umika vlade v zadevi konkordata, njenega obžalovanja zaradi postopanja oblasti ob demonstracijah v Belgradu in njene slovesne obljube, da ne bo spravljal konkordata ne v tej, ne v drugi obliki pred skupščino, izda dr. Stepinac pomirjevalen razglas.

Torek, 15. II. 1938. — »Jutro« navaja dve mnenji o »spravi med vlado in pravoslavno cerkvijo«; »Slovenec«o, ki misli, »da odslej noben resen in pošten politik ne bo več govoril o enakopravnosti«, in mnenje »Samouprave«, da je »ta dogodek pozdravila vsa država z občutkom velikega olajšanja. Sporazum je bil sklenjen z upoštevanjem visokih načel enakopravnosti vseh ver v državi, in vlada je s pomirjenjem samo znova potrdila to plemenito prizadevanje.« — Na drugem kraju priobčuje mnenje misleca Andreja Križmana, ki obračunava v imenu ZZD s krščanskimi socialisti in pravi: Ločitev duhov je končana!... Pod naš obračun je potegnjena zadnja črta... — Izve se, da ima poslanec dr. Dobovišek močno zasedena zborovanja z dovoljenjem oblasti, na katerih sestavlja so povsod soglasno in z navdušenjem odobrili njegovo odločitev, da pojde »iz popolnoma osebnih razlogov« v petomajsko skupščino.

Četrtek, 17. II. 1938. — »Slovenec« objavi natančen opis predpisov za volitve pravoslavne patriarha. — V imenu JRZ poziva v skupščini poslanec Blažič dr. Mačka, naj se povrne na linijo jugoslovenstva, narodne in državne enotnosti, pa bo rešeno na mah hrvaško vprašanje. — Cicvaričev »Balkan« priporoča vlado, v kateri bi bil dr. Stojadinović predsednik, ker je nepogrešljiv, če naj se reši parlamentarna fasada, neparlamentarni vladi pa naj bi predsedoval Dušan Trifunović, predsednik »Narodne odbrane«. — Dr. Dobovišek opravičuje belgrajskim časnikarjem svoj prestop k petomajski skupščini tako, da pravi, da v Zagrebu niso marali Slovenec in da hočejo Hrvati ugrabiti Prekmurje in

Belo Krajino. — V glasilu belgrajske gasilske župe izide uvodnik dr. Korošca, ki zahteva, da preide gasilstvo pod pristojnost notranjega ministristva, ker se mora gasilstvo spojit s policijsko službo. — »Domoljub« zanika, da bodo morali davkoplačevalci plačevati 65 milijonsko posojilo Zadružni zvezi, za katero je porok dravska banovina, kajti banovina bo za Poštni hranilnici plačane obresti in obroke dobivala dogovorjene protidajatve. — Med poslanci, ki poskušajo v preračunski razpravi v skupščini braniti politiko dr. Mačka, je edina izjema Rudolf Pevec, ki je zletel naravnost s seznama dr. Mačka v klub JRZ.

Hrvatje in slovenska politika

K sestavku »Hrvatskega dnevnika« z dne 5. t. m., iz katerega smo važen odstavek v zadnji številki dobesedno navedli, smo prejeli še dolnji dopis. — Uredništvo.

»Hrvatski dnevnik« se je takoj drugi dan potem, ko se je spravljal na slovenske uradnike na Hrvaškem, lotil tudi slovenske politike, tokrat pa v smeri, v kateri mu smemo pritrjevati. To pritrjevanje sicer še ne pomeni pritrjevanja slabi navadi »Hrvatskega dnevnika«, da opisuje kroge, na naslov katerih izvaja kritiko, kratko in malo kot Slovence, zavoljo česar leti oblikovno kritika neposredno na slovenski narod kot tak, niti si zaradi pritrjevanja h kritiki ne zapiram oči pred okolnostjo, da je bilo od kritike »Hrvatskega dnevnika« zadeto početje v precejšnji meri mogoče zaradi razvoja razmer po 26. avgustu, torej zaradi razvoja razmer, za katere so soodgovorni tudi politiki, ki jih »Hrvatski dnevnik« nepogojno podpira. Ti pridržki pritrjevanja naj bodo poudarjeni prav resno.

Uvodnik »Hrvatskega dnevnika«, na katerega mislim, izvaja v zvezi s sklepom glavnega odbora JRZ, naj se država preuredi pred volitvami v parlament, da poteka iz vseh znamenj tega dogodka avtorska vloga politikov JRZ iz Slovenije, ki so želeli s to taktično potezo pospešiti ustanovitev avtonomne Slovenije, hkrati povečati svoj vpliv v osrednji vladi, mislili pa so, da je v ta namen potrebno zvezati se z akcijo srbskega dela JRZ in da se pri tem koristi hrvaškega naroda lahko mirno prezrejo. Uvodnik sklepa, da pri slovenskih politikih Hrvati **tudi to pot niso nalleteli na — lojalnost**, češ Hrvati nismo v ničemer

nasprotovali oblikovanju slovenske »banovine na nespornem narodnem ozemlju«. **Slovinci pa niso postavili te svoje zahteve samostojno**, t. j. brez zveze s hrvaško-srbskim razmerjem, s katerim prave slovenske zahteve tudi nimajo nobene zveze, **temveč so svojo zahtevo naravnost zvezali s hrvaško-srbskim razmerjem in so se postavili na stran tistega, ki ga štejejo za močnejšega**. To pa je nadaljevanje tiste politike, ki je več let ne samo preprečevala sodelovanje, temveč tudi pravilno razmerje s Hrvati in ki se je končala s — polomom.

Odlomek iz uvodnika, ki ga priobčujem, govori sam za sebe, in nihče ni bolj potrdil upravičenosti kritike, kakor »Slovenec« sam s tem, da je v svojih političnih opazkah popolnoma zamolčal vsebino prizadetega sestavka, hkrati pa z nepristno radostjo izrazil, da vzame na znanje izjavo »očitno inspiriranega članka, da brez pridržka priznava Slovincem pravico do lastne samostojne politične enote«, da bi pa odpadli vsi očitki (na naslov hrvaškega »zavlačevanja«), če bi se bila ta enota, »kar se je od naše strani zahtevalo«, ustanovila sočasno s hrvaško. »Slovenec«, ki je že pozabil na to, da se po vednosti kranjskega »Gorenjca« hrvaški vodilni politiki niso učili nikjer drugje, kakor pri dr. Korošču, in da se Slovenci po vednosti istega »Gorenjca«, čigar duhovitost je »Slovenec« vselej priobčil, sploh nimajo več povoda za kaj boriti, ker vse tisto **že imamo**, je v nadaljnjem razmišljanju le še vzdihnil, »da niso torej Slovenci krivi, če se morajo še nadalje boriti za dejansko uresničenje

enakopravnosti — s Hrvati, če že ne za vsaj hrvaško priznanje samostojne politične enote. Zdaj je slika jasna, dokler je ne bo zamotal spet »Gorenjec« s kakim novim skrivnostnim razkritjem o zakladih, ki jih hrani slovenska politična vsakdanost.

Ali — ironijo na stran! Tisto, kar šteje članek »Hrvatskega dnevnika« za naglavni greh pri stvari in v čemer se strinjamo z njim tudi glede ocene težine, smo zgoraj podčrtali; namreč okolnost, da se občuti taktika politikov iz Slovenije kot vnovična nelojalnost nasproti politiki KDK, in okolnost, da se zahteva po avtonomni Sloveniji spet kedaj ni postavila samostojno, z zgolj slovenskega stališča. Koristi iz take politike in taktike so za slovenski narod seveda izključene. Dober zgled nam daje isti sestavek v »Hrvatskem dnevniku«, in sicer z namigom na to, kaj štejejo krogi tega lista za nesporno slovensko narodno ozemlje ob meji s Hrvati. Glede na to se list prvič jasno izraža tako, da ozemlje dravske banovine nikakor ne ustreza slovenskemu narodnemu ozemlju, temveč vsebuje nekaj vasi, ki so bile dodatno priključene k dravski banovini, ki pa se morajo vrniti Hrvaški. Ker je »nekaj vasi, ki so bile dodatno priključene k dravski banovini« glede na to, da je bil čaberski okraj že vrnjen Hrvaški, zelo temen opis predmeta, in ker tudi »Slovenec« pozna nekaj vasi v Hrvaški, za katere zahteva uvedbo slovenskega jezika v šole, nas molk »Hrvatskega dnevnika« o vseh, ki bi

jih bilo treba prepustiti avtonomni Sloveniji, značilno pouči, kako grenke sadove rodi politika, ki drži z močnejšim v zmoti, da bo močnejši zaradi tega sploh kaj dal.

Za nekatere je bil nauk, ki so ga dali v tem primeru v Zagrebu prizadetim velmožem iz Slovenije, tako huda prha, da so padli na mesu v nasprotno skrajnost: začeli so moledovati pred Zagrebom. Tako piše prej v tako trdnem zavezištvu z Belgradom zasnovani list, ki je posnetek »Hrvatskega dnevnika« iz prej omenjenega dopisa v »Sloveniji« izrabil za vzdih, naj nam Hrvati pomagajo do samostojne Slovenije, pa se jim ne bo treba pritoževati, da jim mi odjedamo kruh. Ljudje božji, saj vendar ni hrvaška opozicija sedela niti v Živkovićevih niti v Uzunović-Srskičevih niti v Jevtičevih, kaj šele v Stojadinovićevih vladah! V teh vladah so sedeli velmožje iz Slovenije vseh barv in take politične kreposti, da se je pri vsakem posameznem v določen dobi zdelo, kakor da ga ne prevrne nobena sila. Vsak od njih je pri »svojih« volitvah dobil strašansko večino in je zdrobil vse nasprotne »vojske« v prah in pepel... Tako seveda spet ne gre, na take načine ne bomo dosegli prav ničesar. Slovenska politika mora postati samostojna, t. j. slovenska, pa pojde. V ta namen — o tem sem seveda prepričan — pa nam osebni in programski inventar tistih strank, ki so se že zvrstile pri »pomaganju pri ustanovitvi samostojne Slovenije«, ne bo uporaben. Vendar to ni krivda — slovenskega naroda

E. D.

Razburjena totalitarnost

V zadnji številki smo zaznamovali napad študentovskega tednika »Straža v viharju« na nas in zraven predstavili umsko in npravnstveno raven ljudi okoli nje in za njo. Kajti da bi se sploh resno razpravljali z listom, ki dela s tako nizkimi sredstvi, ki zavija in potvarja dejstva, to se nam še zdelo ni. Še mnogo manj pa se nam je moglo zdeti, da bi kdor koli mogel imeti to zaznavanje za odgovor.

Pa smo se le zmotili. Na neki umski ravni je vse mogoče. »Straža« ga ima za odgovor ali se vsaj dela, kakor da bi ga imela za odgovor. Še več, pravi celo, da se peremo! Pokazali smo, kakšna je ona, pa sedaj veselo pripoveduje, da se mi peremo!

Prav fletkano pa je, kako nam »Straža«, potem ko nas je ravno dobro prišla, da se peremo, takoj v naslednjem stavku očita, da ne omenjamo zakaj nas je »prišla« (!), da se torej vendarle prav za prav ne peremo!

V naslednjem pa bomo skušali spopolniti duhovno podobo »Straže« z nekaj novimi ugotovitvami in dejstvi.

Najprej ponavlja ta list opričnikov unitari-

Širite naš tednik „Slovenijo“!

Ošlak Ferdinand:

Spomini na osvobodilne boje za Štajersko in Koroško v l. 1918-1920

(Nadaljevanje.)

Ujetega podžupana sem nato osebno gnal po tistem delu bojišča, kjer sem malo prej pregledal njegove ljudi, ki so nas napadli. Storil sem to z namenom, da mu mimogrede na hitro pokažem vsaj nekaj grozot in sadu njegovega dela. Peljal sem ga na kraj, kjer je ležal moj ubogi, junaško umrl pešec Govedič ter dva druga mrliča in več ranjencev iz Miklovih kolon, ki so ležali in zmrznili v snegu. Ta prizor ga je očito še bolj potrl, ni pa imel toliko moči, da bi bil mogel odpreti usta in kaj odgovoriti. Pri Urayjevem mostu, kjer je nekaj mojih mož bilo še vedno v ognju z nasprotnikom, ki je streljal od Starenove vasi, sem Kamnikerja namenoma držal nekoliko časa, da bi še enkrat slišal in vdihaval pok oziroma vonj izstreljenih krogel, tako da je strah, ki ga je bil deležen, dosegel višek, nakar sem ga vsega strtega odgnal v Pistorjevo vojašnico v zapor, kjer so bili potem zbrani vsi ujetniki in talci.

Marsikdo je pozneje dejal, da bi ne bila škoda, če bi bil Ošlak dal, da bi ga bili njegovi vojaki na mestu kar sami sodili. Na to odgovarjam danes tako, kakor sem na stvar gledal že takrat, da sem bil in sem se tudi imel za vojaka, ki se ima ravnati po mednarodno veljavnih predpisih in navadah, to je, da se bojevniki, ki se želi vdati in je brez orožja, ne sme ubijati. Bilo bi mi pa tudi pod častjo, da bi bil kot poveljnik pustil in gledal, da kdo umori možkega in ženskega, ki sta se vdala kot ujetnika ter prosila za milost.

Dr. Kamniker je pozneje spisal brošuro o ljudstvu, ki živi na robu Slovenskih gor, v Radgoni itd. in je z njo poskušal znanstveno dokazati, da tam ni Slovencev, ker so to neki Vendi (Wendische), kar da je nekaj drugega. Ta knjižica, ki je z denarjem takratne male, revne in v vseh

stične organizacije, da je »Slovenija« neslovenska. Tako in podobno so nam sicer včasih rekli tudi že drugi unitaristi. »Straža« njihov krog res kar lepo spopolnjuje. Poniževal bi pa svoje slovenstvo in slovenstvo sploh, ki bi ga samo

Opazovalec

Nenaravna centralizacija industrije v Belgradu

Kakor piše »Jugoslovanski kurir«, je bilo lani ustanovljenih v naši državi 58 novih delniških družb s skupnim kapitalom 136,1 milijonov dinarjev. Od teh 58 novih družb jih ima kar 48, to je 83% svoj sedež v Belgradu. Kapitala ima pa teh 48 družb 130,5 milijonov, to je 96%.

Mi smo že večkrat pokazali na to, da je to gomiljenje industrije in kapitala v Belgradu vse drugo kakor naravno. Kajti ne samo nove industrije, tudi stare so se dostikrat, posebno iz Slovenije, preselile na jug, navzlic temu, da so imele pri nas ugodnejše proizvodne pogoje. Storile so pa to iz treh vzrokov. Prvi je seveda ta, da so v Belgradu davki dosti nižji, saj Belgradu ni bilo treba plačevati nobenih banovinskih doklad, in

skušal opravičevati pred priganjači za unitarizem.

Ob dvajsetletnici slovenske univerze smo mi prinesli uvodnik. Seveda smo ga prinesli takrat in tako, kakor se je nam to pametno in dobro zdelo. »Straža« pa to dejstvo izkrivlja, češ da smo »pustili v nemar dvajsetletni jubilej slovenske univerze«.

Seveda bi »Straža« ne bila unitaristična in totalitarna, ki je, če ne bi na vse površ še malo poškilila na »pristojno mesto« in govorila o »ljubimkanju z levčarskimi podvigi kavarniške kulture«. In prav tako bi »Straža« ne bila »Straža«, če ne bi še nadalje potvarjala stavka, s katerim smo vabili in opozarjali na predstavo Linhartove »Županove Micke«. Očitno pa jo jezi, da ima Linhart, ta svobodni, demokratični duh, še zmeraj tolikšno veljavo men nami, pa se znaša po totalitarnih ovinkih nad hvalo njegovega velikega dela.

Zadnjič smo ugotovili (ne »očitali«, spoštovana »Straža«), da spadajo Stražniki med tiste, ki hodijo nesamostojno in nekritično. »Straža« nam sedaj zatrjuje, da je na to ponižnost in pokorščino ponosna. Za razumne ljudi je tako zatrjevanje odveč. Zakaj novodobna psihoanaliza uči, da ravno manjvrednost in njena zavest rada preveljavljata manjvrednost v vrlino. Kaj naj pa tudi delata drugega!

Vemo, da morajo biti ljudje okoli »Straže« hvaležni in zakaj morajo biti hvaležni. A vemo prav tako, da taki ljudje ne znajo biti drugače hvaležni.

Zakaj pripovedujemo razmeroma obširno take samoobsebnosti in očitnosti? Ker je pač brez dvoma, da je med bornostjo slovenskega političnega položaja in med dejstvom, da so ljudje take umske in npravnstvene ravni mogoči med nami, več kakor samo zunanja zveza.

stvari, ki smo jih morali v Sloveniji delati in postavljati iz samoupravnih davkov, kakor na primer gimnazijska poslopja in drugo, je doli zidala država iz slovenskega in hrvaškega denarja. Drugi vzrok pa je, da je podjetnik v Belgradu dobil zmeraj veliko laže in ugodnejše devize za zamejske sirovine kakor pri nas zaradi centralistične gospodarske politike Narodne banke. Tretji vzrok je pa, da je v Belgradu zmeraj veliko laže priti do državnih dobav, ki so v marsikaterem pogledu naravnost velikanske. K vsemu temu pa pride še, da so se doli tudi tisti manjši davki veliko manj strogo izterjevali, o čemer pričajo denarne kazni tu in tam.

Ni torej čuda, če industrija pa tudi trgovina bolj in bolj silita v Belgrad. Zlasti zadnja leta so začeli podjetniki siliti v Belgrad kakor v neko obljubljenno deželo. Saj to je v več ko enem pogledu tudi bil, in posebne zasluge ima v tem po-

našel, mi je bilo jasno, koliko je bila ura. Strah, ki jima je stopil v noge, ju je silil, da sta namesto za menoj v napad letela nazaj, v mnenju, da se jima posreči vrniti se v vojašnico, kjer bi se čutila bolj varna. Pot v vojašnico je bila od sovražnika odrezana. Skrivajoč in prezebajoč v visokem snegu sta dosegla predmestje Radgone, kjer je enega ujel nasprotnik, medtem ko se je drugemu v groznem smrtnem strahu posrečilo, da je neopažen prišel skozi obroč. Radgono oblegajočih sovražnikov, v Slovenske gorice in od tam v Maribor, kjer je poročal o svoji čudežni rešitvi, trdeč da so vsi ostali mrtvi.

Oba strahopetneža — imen ne objavim — po povratku z ozirom na častni izid vseh bojov zaradi strahopetnosti nista prišla v preiskavo. Izposodil sem se ju samo jaz ter ju prepričeval, da bi pri akciji z mojim oddelkom ne bila prestala toliko strahu, kakor sta ga s skrivanjem v snegu. Za vse skupaj sem našel več opravičila in razumevanja, ko sta mi dokazala, da je bil to njiju »ognjeni krst«, ker prej še nista bila nikdar v ognju ali boju.

Pri tej priložnosti omenim, da sem v boju v Radgoni pri preganjanju sovražnika ujel moža, ki je na prsih nosil avstroogrsko hrabrostno svetinjo. Ko ga po razorožitvi pretipam po žepih njegove bluže in njegovih hlač, ugotovim, da so tudi njega slabi živci spravili meni v roke. Njegove široke vojaške jahalne hlače, ki so bile pri kolenih z ovojki zvezane, so naravnost kričale po pranju. Zaukazal sem mu, da se s snegom očisti kolikor gre, nakar sem ga brez spremstva in brez hlačnega jermena, jokajočega poslal, kakor še dva druga, v Pistorjevo vojašnico z naročilom, da ga vtaknejo v ječo kot ujetnika. V vojašnico je srečno prispel. — Ta mož, ki je v stari Avstro-Ogrski dobil bronasto svetinjo za hrabrost, ni prenesel pokanja ročnih granat ter hura-krikov mojih Janezov, napolnile so se mu hlače in dal se je ujeti.

(Dalje prihodnjič.)

Dobri živci in samoobvladanje je podlaga za vzdržnost in hrabrost v bojih.

Na raznih mestih predloženega popisa radgonskih bojov omenjam hrabrost vojakov svojega oddelka. Da bo slika popolnejša, moram priznati, da so pri prvem spopadu s sovražnikom pri Urayjevem mostu dvema mojima vojakoma popolnoma odpovedali živci. Še preden sem se prav zavedel, sta mi pri prvem protiudaru kakor v zrak izginila dva bojovnika. Mislil sem, da sta mrtva ali ranjena obležala v snegu. Ker jih pa pozneje nisem

gledu prejšnji predsednik JRZ Milan Stojadinović, ki je osredoval naš denar v Belgradu s takim talentom, da se lahko skrijejo pred njim vsi živkovci in Srskići in Uzunovići in Jevtići. Osrednji sondi so se samo po številu množili z njim trikrat hitreje kakor prej, po glavnici pa celo 6—8 krat hitreje.

aZto pa spet ponavljamo, kar smo že tolikokrat rekli: dokler ne bodo prav vse finance v rokah samouprav, dotlej ne bo zboljšanja. Rastla bo industrija in trgovina v Belgradu, rastla bo brezposelnost in revščina pri nas.

„Vida in Štefi, študentki iz Ljubljane ...“

Po naključju sem dobil v roke nemško knjigo z naslovom »Wir segeln dem Teufel ein Ohr ab...«, napisal neki Dinklage. V njej opisuje ta Dinklage svojo vožnjo z nemško šolsko jadrnico »Hamburg« od Hamburga do Trsta. Na tej svoji vožnji, ki je bila sicer čisto zanimiva, so se ustavili on in tovariši s svoj ladjo tudi ob jugoslovanski obali, in sicer v Dubrovniku. Tam jim je po pričevanju omenjenega Dinklageja zelo uga-jalo, posebno ker je obhajal Dubrovnik ravno svoj pustni praznik. Tega praznovanja so bili po zaslugi jugoslovanskih mornarjev in oficirjev, katerih ljubeznivost zelo hvali, v obilni meri deležni. V tej pustni zabavi pa sta igrali svojo vlogo tudi »Vida in Štefi, študentki iz Ljubljane«, ki sta se menda takoj oprijeli nemških pomorščakov kakor klop, oziroma oni njiju. Dinklage ju počasti z naslovom »schöne Mädchen«, kar sta končno najbrž zaslužili, drugače bi se Nemci pač ne bili toliko zanimali za njiju.

Kot Slovenca pa me je vendar zbolelo, kako piše ta tujec o slovenskih dekletih. Če mu hočemo verjeti, sta bili vsi navdušeni za nemške pomorščake in zelo radodarni s sestanki. Hoteli sta celo z njimi na ladjo, da bi se peljali do Splita, kar pa »na žalost« ni šlo. V splošnem dobimo vtisk, da se nista posebno zavedali, da občujeta s tujci, in kakšen vtisk bodo ti dobili o slovenskem žensstvu. Čisto verjetno je, da Dinklage kot pisatelj in »Nmec malo pretirava v opisovanju svojih uspehov in uspehov svojih tovarišev, bodisi v sportnem in narodnem, bodisi v ljubezenskem in kavalirskem pogledu in področju, toda vkljub temu bi z večjim spoštovanjem pisal o slovenskih dekletih, če bi bile pokazale nasproti tujcem malo več narodnega, pa tudi ženskega ponosa, kar bi zlasti od slovenskih dijakinj pričakovali. Kot inteligentki sta bili pač poučeni, kako misli narod, kateremu so ti tujci pripadali, o tujih, zlasti tudi o slovenskih narodih in kakšno narodno in rasno zavest kaže v občevarju z njimi. V bodoče bomo morali biti pač tudi mi malo bolj disciplinirani in ponosni v občevarju s tujci. In malo paziti na tiste, ki niso...

Slovinci v Nemčiji

Po tem naslovom beremo v »Kočevskem Slovincu« tele zanimive podatke:

V letih od 1870. do 1880. so Slovinci začeli prihajati kot rudarji, posebno iz slovenskih premogokopov Trbovelj in drugih, v Westfalijo, pokrajino, ki se razprostira ob reki Ruhr in teče v reko Ren. Vse premogovno ozemlje leži na francosko-nemško-belgijski meji.

Vsi, ki so šli tja, so bili toliko revni, da si niso mogli kupiti karte za Ameriko in so prišli za vsako, še tako slabo delo, ki ga nemški delavec ni hotel opravljati. V teku časa so se nekateri opomogli in postali poklicni rudarji z vsemi rudarskimi predpravicami. Mnogo slovenskih ljudi je seveda šlo v bivšo Avstrijo v gornještajerske rudnike, kot v premogokop Fonsdorf pri Judenburgu, v Leoben in drugam. Pred vojno je bilo Slovincov v Nemčiji okrog 40.000. Jugoslovanska državna oblast jih vodi danes v seznamu še okrog 27.000. Nemci pa pravijo, da jih je komaj 17.000 na Westfalskem. Iz tega sledi, da so se naši ljudje hitro potopili v nemški narodnosti in državljanstvu. Med vsemi 60 slovenskimi naselbinami so največje v Hombornu, kjer je 1200 Slovincov, nato v Gladbecku, Dortmundu, Gelsenkirchnu in Osterfeldu. Prvi naseljenci v prejšnjem stoletju niso imeli zaradi avstrijske vzgoje po šolah še prave narodne zavednosti. Prišli pa so v stik s poljskimi in češkimi izseljenci, ki so bili narodno bolj zavedni in so si ustanavljali svoja narodna in gospodarska društva. Po vzorcu teh so si tudi Slovinci ustanovili podobna društva. V Westfaliji delujeta danes dve osrednji organizaciji, in sicer: Zveza jugoslovanskih narodnih katoliških društev sv. Barbare v Nemčiji — s 34 društvi in 2243 člani — Zveza jugoslovanskih delavskih in podpornih društev — s 36 društvi in 1690 člani. Tudi ženske so organizirane v svojih društvih in jih je 218.

Ne ubijaj!

Mogoče bi stvar, ki jo hočem povedati, imela v kakšnem strokovnem listu (če bi jo hotel objaviti!) več uspeha, a ker »Slovenija« rada obravnava z vso resnostjo zadeve vsega javnega življenja, bo ta dopis tudi tu dobro odmeval in (kar se rado zgodi) zašel še drugam.

V nekem dnevniku sem bral, kako se je nekje pri nas na deželi zgubil v hudi zimi otrok, kako so ga našli čez tri dni še živega pod smreko, odkoder so zbežale plašne srne, ki so otroka ves čas grele in tako rešile pred gotovo smrtjo.

Pri tem se mše takoj spomnil nekega drugega poročila v strokovnem listu, kjer pripoveduje lovec-strokovnjak, kako je nekoč ustrelil srno, jo poiskal in jo našel še živo (znano je, da je za žival najhujše, če jo lovec še živo dobi v roke): ko pa jo je prijel z roko, mu je poginjajoča srnica pričela lizati roke...

Lovec jo je rešil trpljenja z nožem — jaz bi jo pa nesel domov, jo zdravil in ne bi nikoli več ubijal, posebno srn ne!

Torej srna je rešila otroka smrti, a človek ubija t o nezavarovano živalico naprej — mogoče jo bo tisti otrok še sam kedaj?

Saj človek priznava stvarno gledanje na svet in noče pretiravati s kakšnim predlogom, naj živali sploh ne ubijamo (človeka pa morda vendarle?! in naj se preživljamo samo z rastlinsko hrano, vendar po moje živali kot je srna ne bi smeli uničevati. Kdor je bral gornji poročili, mi bo to rad pritril. Ali ni nesmiselno in sramotno, da srno prav tako uničujemo kot lisico, ki je nekemu otroku izgrizla srce iz teleškega kot sem bral na drugem mestu? Od narave je srna brez obrambe, rada se udomači, je torej zaupljiva: niti ene lastnosti divje zveri nima, zdi se torej, da jo je Stvarnik določil za vse kaj lepšega, za okras narave v veselje človeku, ne za uživanje. Koliko odstotkov prebivalstva pa se preživlja s srmino? Ali služi morda za prehrano revnih? Ne, marveč tistih, ki imajo itak vsega drugega dovolj! Torej?!

Hegemonistična skrb za jezik

Edinstveni »Srpski glas« se razburja, ker so Hrvatje začeli čistiti svoj jezik in ker so zlasti začeli odpravljati vse tiste besede, s katerimi je nasilni centralizem hotel spodriniti udomačene hrvaške izraze, kakor na primer upravnik, ki so ga Hrvatje nadomestili z ravnateljem, služitelj, namesto katerega so zopet uvedli hrvaškega podvornika, za nadleštvo pa ured in tako naprej. »Srpski glas« zatrjuje v svoji hegemonistični navinosti, da so se tega dela lotili Hrvatje zategadelj, da zabrišejo vse sledove skupnosti. Če je bilo »Srpskemu glasu« in njegovim ljudem res kedaj za skupnost, naj bi bili raje gledali, ko je bil čas, da bi se ne bili enostransko izpodrivali samo hrvaški izrazi. Kajti res ne vemo, kje je zapisano, da je samo raba srbskih izrazov dokaz in bistvo skupnosti, raba hrvaških pa razdiralno delo. Zato so pa Hrvatje razumeli prisilno uvajanje srbskih izrazov kot delo centralizma, ki jih je hotel narodno in gospodarsko uničiti, danes pa izvajajo iz tega edino mogoče nasledke. Kakšno hegemonistično vzdihovanje jih bo zato tudi samo potrdilo v tem delu.

In h koncu še: tudi mi Slovinci bomo morali gledati, da iztrebimo vso »nadležno« navlako, pa začnimo s »trošarinami«, ki so ne samo po besedi bile centralistična zadeva, in končajmo z železniškimi »stanicami«, ki so bile zgolj staničevje za zbiranje našega denarja za jug. Vmes pa je cela vojska besed, katerih vsaka pomeni na vse površ nam tudi stvarno škodljivo nacionalno zadevo.

Mali zapiski

Še enkrat »čudovit uspeh gonje proti Sloveniji«

Pod tem naslovom objavljeni sestavek v zadnji številki »Slovenije« so nekateri zaradi določitve »kemičen jugosloven« po krivem razumeli tako, kakor da namiguje na kemično tovarno v Podnartu. Toda določitev »kemičen jugosloven« nima prav nobene zveze s kemijo, kakor to, da s kontradikcijo prilastka »kemičen« do osebk »jugosloven« oznamenjuje brezupnost prizadevanja, ki hoče zvariti različne narode v državi v enega. Tem manj ima naš sestanek torej katero koli zvezo s podjetji kemične stroke, posebno pa je nima s kemično tovarno v Podnartu ali mogoče z njenim lastnikom. Kdo je naš anonimni dopisnik ali glosator, ne vemo. V članku smo poudarili, da vemo samo, v kateri gostilni poštnega področja Podnart — torej ne v kraju Podnart! — dobiva po našem mnenju naš brezimenski dopisnik navdihe za svoje opazke. Še to gostilno pa smo mogli ugotoviti samo iz odrezka »Gorenjca«, ker je ime dotičnega gostilničarja pač nalepljeno na odrezku. In to ime je ime g. Alojzija Pavlina v Podbrezju. — Sicer smo pa tudi že zadnjič rekli, da je »izrezek z dodatki na vpogled vsakomur«.

Številke — listine naše omike

V Jugoslaviji ne zna 44.61 odstotkov prebivalstva, torej skoraj polovica, brati in pisati, v Sloveniji pa samo 5.5 odstotkov, pa še ti gredo po večini na račun Prekmurja, ki je uživalo do prevrata blaghe madžarske omike.

A to jugoslovenov ni motilo, da so uvedli cen-

tralizem, ki je dal moč krajem s polovico analfabetskega prebivalstva, na popolno brezmočje pa je obsodil kraje, kjer nepismenosti skoraj ni.

K statistiki slovenskega naroda

»Slovenska Straža« v Ljubljani je izdala zemljevid slovenskega ozemlja in je navedeno na hrbtu tega zemljevida tudi podrobno število Slovincov in to na strnjenem slovenskem ozemlju posebej in v izseljenstvu posebej. K tem zadnjim številkam je treba pripomniti, da število Slovincov po drugih jugoslovanskih pokrajinah ne bo odgovarjajo resničnemu dejanskemu stanju. Na zemljevidu »Slovenske straže« je le 45.000 Slovincov, ki prebivajo zunaj Slovenije v drugih delih Jugoslavije. To število je brezdvomno prenizko vzeto. »Klub ABC« in dr. Mačkova »Seljačka Sloga« sta izdelala statistiko prebivalstva banovine Hrvaške, ta statistika pa našteva samo v banovini Hrvaške 40.524 Slovincov. Na ostali dve tretjini državnega ozemlja, t. j. na Bosno in Hercegovino, Vojvodino, Srem, Črno goro in Srbijo bi prišlo na ta način le 4.476 Slovincov, kar je očitno premalo. V samem Belgradu živi okroglo 10.000 Slovincov, tako da moramo računati, da je Slovincov po ostalih jugoslovanskih pokrajinah zunaj Slovenije skupaj gotovo okoli 80.000, če ne več. Tako bi se zvišalo skupno število Slovincov, ki prebivajo na strnjenem slovenskem ozemlju in v izseljenstvu za 35.000, t. j. od 2.049.000 na 2.084.000.

Prodaja slovenskega posestva na Primorskem...

»Slovenski dom« je poročal dne 12. II. t. l. sledeče:

Trnovo pri Ilirski Bistrici: V sosednji vasi Topolcu ej bila pred dnevi javna dražba pri posestniku Josipu Zidarju, podomače »Zidarju«. Da se bo dražba vršila in kdaj, so vedeli le nekateri vaščani, zato tudi ni bilo interesentov ne kupcev. Vse premičnine in nepremičnine so bile prodane za 27.000 lir. Edini reflektant je bila državna banka, ki je posestvo tudi prevzela za gori imenovani znesek. Vrednotis prodanih nepremičnin in premičnin znaša nad 100.000 lir.

Posestnik Zidar je invalid, brez ene noge, ki jo je svoje dni kot delavec v ameriških tovarnah po nesreči zgubil. V krasnem domu, ki si ga je sam postavil, ej vodil majhno trgovino, ki pa ni uspevala. Polagoma je zašel v dolgove, iz katerih si ni znal pomagati. Z nesrečnim Zidarjem sočustvujejo vsi sovaščani, saj ej ostal s svojo družino praznih rok zaradi zime na cesti. Vendar je upanje, da ga bo ustanovila ki je kupila hišo in posestvo, obdržala še naprej pod streho...

Pomen sporazuma

»Iz kraljestva Srbov, Hrvatov in Slovincov je nastalo pred desetimi leti kraljestvo Jugoslavija, in sedaj — po vsebini — spet kraljestvo Srbov, Hrvatov in Slovincov«, tako piše »Neues Wiener Tagblatt« o uspehu sporazuma v uvodniku »Der Sporazum«. Kot začetek »velikega preokreta« pa oznamenjuje list nastop sedanjega vladnega predsednika, ki je prišel s programom sporazuma s Hrvati pred letom dni.

Še o jugoslovenu Nedeljkoviću

Dr. Milorad Nedeljković, ta zvezda na nacionalnem gospodarskem polju, je bil pred imenovanjem za generalnega ravnatelja Poštne hranilnice profesor na neki trgovski šoli v Subotici. Njegov nacionalni duh si je pa že takrat prizadeval navzgor, ne brez uspeha, kakor vemo. Kakor poroča »Nova riječ«, je v tistih časih prirejal v Subotici neki kapelnik, Srb po rodu, koncerte, na katerih je imel na sporedu po navadi tudi Brahmsove skladbe. Nedeljković pa je tega kapelnika ovadil, češ da z igranjem Brahmsa širi madžarstvo v čisto srbskih krajih!

† René Schickele

V francoskem pismorju je umrl prejšnji teden nemški pisatelj René Schickele. Po rodu je bil iz Alzacije. Njegova mati je bila Francozinja, ki nemški sploh ni znala. Tudi Schickele se je nemščine dobro naučil šele na gimnaziji. Po prihodu Hitlerja mu v Nemčiji ni bilo več obstanka, odšel je v Francijo. Pred leti smo prinesli mi odlomek iz njegovega življenjepisa romana »Spartacus« pod naslovom »Vstaja suznjev«. Ta kratki odstavek je lahko izpričal vsakemu našemu bralcu visoko pisateljsko kakovost pokojnika.

Komunisti v demokraciji

V Angliji je imela komunistična stranka vsega okoli 4000 členov. Ob izbruhu vojne je zaradi nemško-ruske pogodbe izstopil tajnik stranke Polit. Ob izbruhu rusko-finske vojne je bilo spet v stranki ostrih prerekanj in spet jih je mnogo izstopilo.

Urednik in izdajatelj: Vitko K. Musek, Ljubljana.

enakopravnosti — s Hrvati, če že ne za vsaj hrvaško priznanje samostojne politične enote. Zdaj je slika jasna, dokler je ne bo zamotal spet dekan Škerbec s kakim novim skrivnostnim razkritjem o zakladih, ki jih hrani slovenska politična vsakdanost.

Ali — ironijo na stran! Tisto, kar šteje članek »Hrvatskega dnevnika« za naglavni greh pri stvari in v čemer se strinjamo z njim tudi glede ocene težine, smo zgoraj podčrtali; namreč okolnost, da se občuti taktika politikov iz Slovenije kot vnovična nelojalnost nasproti politiki KDK, in okolnost, da se zahteva po avtonomni Sloveniji spet kedaj ni postavila samostojno, z zgolj slovenskega stališča. Koristi iz take politike in taktike so za slovenski narod seveda izključene. Dober vzgled nam daje isti sestavek v »Hrvaškem dnevniku«, in sicer z namigom na to, kaj štejejo krogi tega lista za nesporno slovensko narodno ozemlje ob meji s Hrvati. Glede na to se list prvič jasno izraža tako, da ozemlje dravske banovine nikakor ne ustreza slovenskemu narodnemu ozemlju, temveč vsebuje nekaj vasi, ki so bile dodatno priključene k dravski banovini, ki pa se morajo vrniti Hrvaški. Ker je »nekaj vasi, ki so bile dodatno priključene k dravski banovini« glede na to, da je bil čeberski okraj že vrnjen Hrvaški, zelo temen opis predmeta, in ker tudi »Slovenec« pozna nekaj vasi v Hrvaški, za katere zahteva uvedbo slovenskega jezika v šole, nas molk »Hrvaškega dnevnika« o »vaseh, ki bi

jih bilo treba prepustiti avtonomni Sloveniji« značilno pouči, kako grenke sadove rodi politika, ki podrepniško drži z močnejšim v zmoti, da bo močnejši zaradi tega podrepniku sploh kaj dal.

Za nekatere je bil nauk, ki so ga dali v tem primeru v Zagrebu prizadetim velmožem iz Slovenije, tako huda prha, da so padli na mestu v nasprotno skrajnost: začeli so moledovati pred Zagrebom. Tako piše prej v tako trdnem zavestištvu z »Blagradom« zasnovani list, ki je posnetek »Hrvaškega dnevnika« iz prej omenjelega dopisa v »Sloveniji« izrabil za vzdih, naj nam Hrvati pomagajo do samostojne Slovenije, pa se jim ne bo treba pritoževati, da jim mi odjedamo kruh. Ljudje božji, saj vendar ni hrvaška opozicija sedela niti v Živkovijevih niti v Uzunović-Srskičevih niti v Jevtičevih, kaj šele v Stojadinovićevih vladah! V teh vladah so sedeli velmožje iz Slovenije vseh barv in take politične kreposti, da se je pri vsakem posameznem v določen dobi zdelo, kakor da ga ne prvrne nobena sila. Vsak od njih je pri »svojih« volitvah dobil strašansko večino in je zdrobil vse nasprotne »vojske« v prah in pepel... Tako seveda spet ne gre, na take načine ne bomo dosegli prav ničesar. Slovenska politika mora postati samostojna, t. j. slovenska, pa pojde. V ta namen — o tem sem seveda prepričan — pa nam osebni in programski inventar tistih strank, ki so se že zvrstile pri »pomaganju pri ustanovitvi samostojne Slovenije«, ne bo uporaben. Vendar to ni krivda — slovenskega naroda E. D.

Ob dvajsetletnici slovenske univerze smo mi prinesli uvodnik, eSveda smo ga prinesli takrat in tako, kakor se je nam to pametno in dobro zdelo. »Straža« pa to dejstvo izkrivlja, češ da smo »pustili v nemar dvajsetletni jubilej slovenske univerze«.

Seveda bi »Straža« ne bila unitaristična in totalitarna, ki je, če ne bi na vse povrh še malo poškilila na »pristojno mesto« in govorila o »ljubimkanju z levičarskimi podvigi kavarniške kulture« in o »stalnem preziranju dela njenega voditelja« — kar ima »tStraža« za poglavitno kulturno delo. In prav tako bi »Straža« ne bila »Straža«, če ne bi še nadalje potvarjala stavka, s katerim smo vabili in opozarjali na predstavo Linhartove »Županove Micke«. Očitno jo jezi, da ima ta svobodni, demokratični duh še zmeraj tolikšno veljavo med nami, pa se znaša po totalitarnih ovinkih nad hvalo njegovega velikega dela.

aZdaj smo ugotovili (ne »očitali«, spoštovana »Straža«), da spadajo stražniki med tiste, ki hodijo nesamostojno in nekritično za vodnikom, ki se jim je postavil na čelo. »Straža« nam zdaj — zatrjuje, da je na to ponižnost in pokorščino ponosna. Za razumne ljudi je tako zatrjevanje odveč. Zakaj novodobna psihoanaliza uči, da ravno manjvrednost in njena zavest rada preveljavljata to manjvrednost v vrlino. Kaj naj pa tudi delata drugega!

Vemo, da morajo biti ljudje okoli »Straže« hvaležni in zakaj morajo biti hvaležni. A vemo prav tako, da taki ljudje ne znajo biti drugače hvaležni.

Zakaj pripovedujemo razmeroma obširno take samoobsebnosti in očitnosti? Ker je pač brez dvoma, da je med bornostjo slovenskega političnega položaja in med dejstvom, da so ljudje take umske in нравstvene ravni mogoči med nami, več kakor samo zunanja zveza.

Razburjena totalitarnost

V zadnji številki smo zaznamovali napad študentovskega tednika »Straža v viharju« na nas in zraven predstavili umsko in нравstveno raven ljudi okoli nje in za njo. Kajti da bi se sploh resno razpravljalo s listom, ki dela s tako nizkimi sredstvi, ki zavija in pokvarja dejstva, to se nam še zdelo ni. Še mnogo manj pa se nam je moglo zdeti, da bi kdor koli mogel imeti to zaznavanje za odgovor.

Za smo se le zmotili. Na neki umski ravni je vse mogoče. »Straža« ga ima za odgovor ali se vsaj dela, kakor da bi ga imela za odgovor. Še več, pravi celo, da se peremo! Prilimali smo, kakšna je ona, pa sedaj veselo pripovedujejo, da se mi peremo!

Prav fletkano pa je, kako nam »Straža«, potem ko nas je ravno dobro prišla, da se peremo, takoj v naslednjem stavku očita, da ne omenjamo zakaj nas je »prišla« (!), da se torej vendarle prav za prav ne peremo!

V naslednje mpa bomo skušali spopolniti duhovno podobo »Straže« z nekaj novimi ugotovitvami in dejstvi.

Najprej ponavlja ta list opričnikov unitaristične organizacije, da je »Slovenija« nesloven-

ska. Tako in podobno so nam sicer včasih rekli tudi še drugi unitaristi. »Straža« njihvo krog res kar lepo spopolnjujejo. Poniževal bi pa svoje slovenstvo in slovenstvo sploh, ko bi ga samo skušal opravičevati pred priganjači za unitarizem.

Opazovalec

Nenaravna centralizacija industrije v Belgradu

Kakor piše »ugoslovenski kurir« je bilo lani ustanovljenih v naši državi 58 novih delniških družb s skupnim materialom 136.1 milijonov dinarjev. Od teh 58 novih družb jih ima kar 48, to je 83% svoj sedež v Belgradu. Kapitala ima pa teh 48 družb 130.5 milijonov, to je 96%.

Mi smo še večkrat pokazali na to, da je to gomiljenje industrije in kapitala v Belgradu vse drugo kakor naravno. Kajti ne samo nove industrije, tudi stare so se dostikrat, posebno iz Slovenije, preselile na jug, navzlic temu, da so imele pri nas ugodnejše proizvodne pogoje. Storile so pa to iz treh vzrokov. Prvi je seveda ta, da so v Belgradu davki dosti nižji, saj Belgradu ni bilo treba plačevati nobenih banovinskih doklad, in

stvari, ki smo jih morali v Sloveniji delati in postavljati iz samoupravnih davkov, kakor na primer gimnazijska poslopja in drugo, je doli zidala država iz slovenskega in hrvaškega denarja. Drugi vzrok je, da je podjetnik v Belgradu dobil zmeraj veliko laže in ugodnejše devize za zamejske sirovine kakor pri nas zaradi centralistične gospodarske politike Narodne banke. Tretji vzrok je pa, da je v Belgradu zmeraj veliko laže priti do državnih dobav, ki so v marsikaterem pogledu naravnost velikanske. K vsemu temu pa pride še, da so se doli tudi tisti manjši davki veliko manj strogo iztirjavali, o čemer pričajo denarne kazni tu in tam.

Ni torej čuda, če industrija pa tudi trgovina bolj in bolj silita v Belgrad. Zlasti zadnja leta so za eli podjetniki siliti v Belgrad kakor v neko obljubljeni deželo. Saj to je v več ko enem pogledu tudi bil, in posebne zasluge ima v tem po-

Širite naš tednik „Slovenija“!

Ošlak Ferdinand:

Spomini na osvobodilne boje za Štajersko in Koroško v l. 1918-1920

(Nadaljevanje.)

Ujetega podžupana sem nato osebno gnal po tistem delu bojišča, kjer sem malo prej pregledal njegove ljudi, ki so nas napadli. Storil sem to z namenom, da mu mimogrede na hitro pokažem vsaj nekaj grozot in sadu njegovega dela. Peljal sem ga na kraj, kjer je ležal moj ubogi, junaško umrl pešec Govedič ter dva druga mrliča in več ranjencev iz Miklovih kolon, ki so ležali in zmrznili v snegu. Ta prizor ga je očitno še bolj potrl, ni pa imel toliko moči, da bi bil mogel odpreti usta in kaj odgovoriti. Pri Urayjevem mostu, kjer je nekaj mojih mož bilo še vedno v ognju z nasprotnikom, ki je streljal od Starenovevsi, sem Kamnikerja namenoma držal nekoliko časa, da bi še enkrat slišal in vdihaval pok oziroma vonj izstreljenih krogel, tako da je strah, ki ga je bil deležen, dosegel višek, nakar sem ga vsega strtega odgnal v Pistorjevo vojašnico v zapor, kjer so bili potem zbrani vsi ujetniki in talci.

Marsikdo je pozneje dejal, da bi ne bila škoda, če bi bil Ošlak dal, da bi ga bili njegovi vojaki na mestu kar sami sodili. Na to odgovorim danes tako, kakor sem na stvar gledal že takrat, da sem bil in sem se tudi imel za vojaka, ki se ima ravnati po mednarodno veljavnih predpisih in navadah, to je, da se bojevniki, ki se želi vdati in je brez orožja, ne sme ubijati. Bilo bi mi pa tudi pod častjo, da bi bil kot poveljnik pustil in gledal, da kdo umori moškega in žensko, ki sta se vdala kot ujetnika ter prosila za milost.

Dr. Kamniker je pozneje spisal brošuro o ljudstvu, ki živi na robu Slovenskih gor, v Radgoni itd. in je z njo poskušal znanstveno dokazati, da tam ni Slovencev, ker so to neki Vendi (Windische), kar da je nekaj drugega. Ta knjižica, ki je z denarjem takratne male, revne in v vseh

mogočih poveljnih krčih se zvijajoče republike Avstrije izšla v velikanski nakladi v nemščini in bila tudi prevedana v vse jezike velikih narodov, ki so imeli odločilno besedo na mirovni konferenci, je bila pri nas komaj opažena. Nikdo se pri nas ni našel, ki bi bil imel za potrebno, da s primernim odgovorom v obliki podobne knjižice ovrže vse Kamnikerjeve trditve, ki so bile brez vsake znanstvene in stvarne podlage. Najbrž bi pisca takega odgovora ne bilo treba dolgo iskati, pač pa založnika, ki bi naj bil knjižico financiral, ker kakor vemo, se na žalost pri nas ni lahko našlo sredstev, ki bi naj kaj takšnega omogočila. Kamnikerjeva knjiga je kot propagandno sredstvo dosegla svoj cilj in ko je pozneje avstrijska vlada prav Kamnikerja kot glavnega izvedenca poslala na mirovno konferenco, je ta mož s svojim širokim obzorjem in diplomatskim nastopom znal s svojo brošuro že pripravljeni antantne delegate in s podporo nam nenaklonjene laške delegacije bolj prepričati, da je Radgona in radgonski okraj nemški, ki žele ostati pod Nemško Avstrijo, kakor pa naši delegati in izvedenci o naših potrebah po železnici Špilje—Gornja Radgona, ker so šli tja vse premalo pripravljeni, opirajoč se na fiksno idejo, ki nam je še več kje škodovala, da dobi Slovenija oziroma Jugoslavija vse, kar bo hotela. Tako smo pri zeleni mizi izgubili to, kar smo Maistrovi bojevniki z orožjem in krvjo držali in varovali.

Dobri živci in samoobvladanje je podlaga za vzdržnost in hrabrost v bojih.

Na raznih mestih predloženega popisa radgonskih bojev omenjam hrabrost vojakov svojega oddelka. Da bo slika popolnejša, moram priznati, da so pri prvem spopadu s sovražnikom pri Urayjevem mostu dvema mojima vojakoma popolnoma odpovedali živci. Še preden sem se prav zavedel, sta mi pri prvem protiudarju kakor v zrak izginila dva bojevnika. Mislil sem, da sta mrtva ali ranjena obležala v snegu. Ker jih pa pozneje nisem

našel, mi je bilo jasno, koliko je bila ura. Strah, ki jima je stopil v noge, ju je silil, da sta namesto za menoj v napad letela nazaj, v mnenju, da se jima posreči vrniti se v vojašnico, kjer bi se čutila bolj varna. Pot v vojašnico je bila od sovražnika odrezana. Skrivajoč in prezebojoč v visokem snegu sta dosegla predmestje Radgone, kjer je enega ujel nasprotnik, medtem ko se je drugemu v groznem smrtnem strahu posrečilo, da je neopažen prišel skozi obroč Radgono oblega-jočih sovražnikov v Slovence gorice ter od tam v Maribor, kjer je poročal o svoji čudežni rešitvi, trdeč da so vsi ostali mrtvi.

Oba strahopetneža — imen ne objavim — po povratku z ozirom na častni izid vseh bojev zaradi strahopetnosti nista prišla v preiskavo. Izposodil sem se ju samo jaz ter ju prepričeval, da bi pri akciji z mojim oddelkom ne bila prestala toliko strahu, kakor sta ga s skrivanjem v snegu. Za vse skupaj sem našel več opravičila in razumevanja, ko sta mi dokazala, da je bil to njihju »ognjeni krst«, ker prej še nista bila nikdar v ognju ali boju.

Pri tej priložnosti omenim, da sem v boju v Radgoni pri preganjanju sovražnika ujel moža, ki je na prsih nosil avstroogrsko hrabrostno svetinjo. Ko ga po razorožitvi pretipam po žepih njegove bluze in njegovih hlač, ugotovim, da so tudi njega slabi živci spravili meni v roke. Njegove široke vojaške jahalne hlače, ki so bile pri kolenih z ovojčkami zvezane, so naravnost kričale po pranju. Zaukazal sem mu, da se s snegom očisti kolikor gre, nakar sem ga brez spremstva in brez hlačnega jermena, jokajočega poslal, kakor še dva druga, v Pistorjevo vojašnico z naročilom, da ga vtaknejo v ječo kot ujetnika. V vojašnico je srečno prispel. — Ta mož, ki je v stari Avstro-Ogrski dobil bronasto svetinjo za hrabrost, ni prenesel pokanja ročnih granat ter hura-krikov mojih Janezov, napolnile so se mu hlače in dal se je ujeti.

(Dalje prihodnjič.)

gledu prejšnji predsednik JRZ Milan Stojadinović, ki je osredoval naš denar v Belgradu s takim talentom, da se lahko skrijejo pred njim vsi Živkovići in Srskići in Uzunovići in Jevtići. Osrednji sondi so se samo po številu množili z njim trikrat hitreje kakor prej, po glavnici pa celo 6—8 krat hitreje.

aŽto pa spet ponavljamo, kar smo že tolikokrat rekli: dokler ne bodo prav vse finance v rokah samouprav, dotlej ne bo zboljšanja. Rastla bo industrija in trgovina v Belgradu, rastla bo brezposelnost in revščina pri nas.

„Vida in Štefi, študentki iz Ljubljane ...“

Po naključju sem dobil v roke nemško knjigo z naslovom »Wir segeln dem Teufel ein Ohr ab...«, napisal neki Dinklage. V njej opisuje ta Dinklage svojo vožnjo z nemško šolsko jadrnico »Hamburg« od Hamburga do Trsta. Na tej svoji vožnji, ki je bila sicer čisto zanimiva, so se ustavili on in tovariši s svoj ladjo tudi ob jugoslovanski obali, in sicer v Dubrovniku. Tam jim je po pričevanju omenjenega Dinklageja zelo ugajalo, posebno ker je obhajal Dubrovnik ravno svoj pustni praznik. Tega praznovanja so bili po zaslugi jugoslovanskih mornarjev in oficirjev, katerih ljubeznivost zelo hvali, v obilni meri deležni. V tej pustni zabavi pa sta igrali svojo vlogo tudi »Vida in Štefi, študentki iz Ljubljane«, ki sta se menda takoj oprijeli nemških pomorščakov kakor klop, oziroma oni njiju. Dinklage ju počasti z naslovom »schöne Mädchen«, kar sta končno najbrž zaslužili, drugače bi se Nemci pač ne bili toliko zanimali za njiju.

Kot Slovence pa me je vendar zabolelo, kako piše ta tujec o slovenskih dekletih. Če mu hočemo verjeti, sta bili vsi navdušeni za nemške pomorščake in zelo radodarni s sestanki. Hoteli sta celo z njimi na ladjo, da bi se peljali do Splita, kar pa »na žalost« ni šlo. V splošnem dobimo vtisk, da se nista posebno zavedali, da občujeta s tujci, in kakšen vtisk bodo ti dobili o slovenskem žensstvu. Čisto verjetno je, da Dinklage kot pisatelj in človek malo pretirava v opisovanju svojih uspehov in uspehov svojih tovarišev, bodisi v sportnem in narodnem, bodisi v ljubezenskem in kavalirskem pogledu in področju, toda vključ etmu bi z večjim spoštovanjem pisal o slovenskih dekletih, če bi bile pokazale nasproti tujcem malo več narodnega, pa tudi ženskega ponosa, kar bi zlasti od slovenskih dijakinj pričakovali. Kot inteligentki sta bili pač poučeni, kako misli narod, kateremu so ti tujci pripadali, o tujih, zlasti tudi o slovanskih narodih in kakšno narodno in rasno zavest kaže v občejanju z njimi. V bodoče bomo morali biti pač tudi mi malo bolj disciplinirani in ponosni v občejanju s tujci. In malo paziti na tiste, ki niso...

Slovinci v Nemčiji

Po tem naslovom beremo v »Kočevskem Slovincu« tele zanimive podatke:

V letih od 1870. do 1880. so Slovenci začeli prihajati kot rudarji, posebno iz slovenskih premogokopov Trbovelj in drugih, v Westfalijo, pokrajino, ki se razprostira ob reki Ruhr in teče v reko Ren. Vse premogovno ozemlje leži na francosko-nemško-belgijski meji.

Vsi, ki so šli tja, so bili toliko revni, da si niso mogli kupiti karte za Ameriko in so prišli za vsako, še tako slabo delo, ki ga nemški delavec ni hotel opravljati. V teku časa so se nekateri opomogli in postali poklicni rudarji z vsemi rudarskimi predpavicami. Mnogo slovenskih ljudi je seveda šlo v bivšo Avstrijo v gornještajerske rudnike, kot v premogokop Fonsdorf pri Judenburgu, v Leoben in drugam. Pred vojno je bilo Slovencev v Nemčiji okrog 40.000. Jugoslovanska državna oblast jih vodi danes v seznamu še okrog 27.000. Nemci pa pravijo, da jih je komaj 17.000 na Westfalskem. Iz tega sledi, da so se naši ljudje hitro potopili v nemški narodnosti in državljanstvu. Med vsemi 60 slovenskimi naselbinami so največje v Hombornu, kjer je 1200 Slovencev, nato v Gladbecku, Dortmundu, Gelsenkirchnu in Osterfeldu. Prvi naseljenci v prejšnjem stoletju niso imeli zaradi avstrijske vzgoje po šolah še prave narodne zavednosti. Prišli pa so v stik s poljskimi in češkimi izseljenci, ki so bili narodno bolj zavedni in so si ustanavljali svoja narodna in gospodarska društva. Po vzorcu teh so si tudi Slovenci ustanovili podobna društva. V Westfaliji delujeta danes dve osrednji organizaciji, in sicer: Zveza jugoslovanskih narodnih katoliških društev sv. Barbare v Nemčiji — s 34 društvi in 2243 člani — Zveza jugoslovanskih delavskih in podpornih društev — s 36 društvi in 1690 člani. Tudi ženske so organizirane v svojih društvih in jih je 218.

Ne ubijaj!

Mogoče bi stvar, ki jo hočem povedati, imela v kakšnem strokovnem listu (če bi jo hotel objaviti!) več uspeha, a ker »Slovenija« rada obravnava z vso resnostjo zadeve vsega javnega življenja, bo ta dopis tudi tu dobro odmeval in (kar se rado zgodi) zašel še drugam.

V nekem dnevniku sem bral, kako se je nekje pri nas na deželi zgubil v hudi zimi otrok, kako so ga našli čez tri dni še živega pod smreko, odkoder so zbežale plašne srne, ki so otroka ves čas grele in tako rešile pred gotovo smrtjo.

Pri tem se mše takoj spomnil nekega drugega poročila v strokovnem listu, kjer pripoveduje lovec-strokovnjak, kako je nekoč ustrelil srno, jo poiskal in jo našel še živo (znano je, da je za žival najhujše, če jo lovec še živo dobi v roke): ko pa jo je prijel z roko, mu je poginjajoča srnica pričela lizati roke...

Lovec jo je rešil trpljenja z nožem — jaz bi jo pa nesel domov, jo zdravil in ne bi nikoli več ubijal, posebno srn ne!

Torej srna je rešila otroka smrti, a človek ubija t onezavarovano živalico naprej — mogoče jo bo tisti otrok še sam kedaj?

Saj človek priznava stvarno gledanje na svet in noče pretiravati s kakšnim predlogom, naj živali sploh ne ubijamo (človeka pa morda vendarle?!). In naj se preživljamo samo z rastlinsko hrano, vendar po moje živali kot je srna ne bi smeli uničevati. Kdor je bral gornji poročilo, mi bo to rad pritrdil. Ali ni nesmiselno in sramotno, da srno prav tako uničujemo kot lisico, ki je nekemu otroku izgrizla srce iz teleškega kot sem bral na drugem mestu? Od narave je srna brez obrambe, rada se udomači, je torej zaupljiva; niti ene lastnosti divje zveri nima, zdi se torej, da jo je Stvarnik določil za vse kaj lepšega, za okras narave v veselje človeku, ne za uživanje. Koliko odstotkov prebivalstva pa se preživlja s srnino? Ali služi morda za prehrano revnih? Ne, marveč tistih, ki imajo itak vsega drugega dovolj! Torej?!

Hegemonistična skrb za jezik

Edinstveni »Srpski glas« se razburja, ker so Hrvatje začeli čistiti svoj jezik in ker so zlasti začeli odpravljati vse tiste besede, s katerimi je nasilni centralizem hotel spodriniti udomačene hrvaške izraze, kakor na primer upravnik, ki so ga Hrvatje nadomestili z ravnateljem, služitelj, namesto katerega so zopet uvedli hrvaškega podvornika, za nadleštvo pa ured in tako naprej. »Srpski glas« zatrjuje v svoji hegemonistični navno, da so se tega dela lotili Hrvatje zategadelj, da zabrišejo vse sledove skupnosti. Če je bilo »Srpskemu glasu« in njegovim ljudem res kedaj za skupnost, naj bi bili raje gledali, ko je bil čas, da bi se ne bili enostransko izpodrivali samo hrvaški izrazi. Kajti res ne vemo, kje je zapisano, da je samo raba srbskih izrazov dokaz in bistvo skupnosti, raba hrvaških pa razdiralno delo. Zato so pa Hrvatje razumeli prisilno uvajanje srbskih izrazov kot delo centralizma, ki jih je hotel narodno in gospodarsko uničiti, danes pa izvajajo iz tega edino mogoče nasledke. Kakšno hegemonistično vzdihovanje jih bo zato tudi samo potrdilo v tem delu.

In h koncu še: tudi mi Slovenci bomo morali gledati, da iztrebimo vso »nadležno« navlako, pa začnimo s »trošarinami«, ki so ne samo po besedi bile centralistična zadeva, in končajmo z železniškimi »stanicami«, ki so bile zgolj staničevje za zbiranje našega denarja za jug. Vmes pa je cela vojska besed, katerih vsaka pomeni na vse povrhu nam tudi stvarno škodljivo nacionalno zadevo.

Mali zapiski

Še enkrat »čudovit uspeh gonje proti Sloveniji«

Pod tem naslovom objavljeni sestavek v zadnji številki »Slovenije« so nekateri zaradi določitve »kemičen jugosloven« po krivem razumeli tako, kakor da namiguje na kemično tovarno v Podnartu. Toda določitev »kemičen jugosloven« nima prav nobene zveze s kemijo, kakor to, da s kontradikcijo prilastka »kemičen« do osebk »jugosloven« oznamenjuje brezupnost prizadevanja, ki hoče zvariti različne narode v državi v enega. Tem manj ima naš sestanek torej katero koli zvezo s podjetji kemične stroke, posebno pa je nima s kemično tovarno v Podnartu ali mogoče z njenim lastnikom. Kdo je naš anonimni dopisnik ali glosator, ne vemo. V članku smo poudarili, da vemo samo, v kateri gostilni poštnega področja Podnart — torej ne v kraju Podnart! — dobiva po našem mnenju naš brezimski dopisnik navdihe za svoje opazke. Še to gostilno pa smo mogli ugotoviti samo iz odrezka »Gorenjca«, ker je ime dotičnega gostilničarja pač nalepljeno na odrezku. In to ime je ime g. Alojzija Pavlina v Podbrezju. — Sicer smo pa tudi že zadnjič rekli, da je »izrezek z dodatki na vpogled vsakomur«.

Številke — listine naše omike

V Jugoslaviji ne zna 44.61 odstotkov prebivalstva, torej skoraj polovica, brati in pisati, v Sloveniji pa samo 5.5 odstotkov, pa še ti gredo po večini na račun Prekmurja, ki je uživalo do prevrata blage madžarske omike.

A to jugoslovenov ni motilo, da so uvedli cen-

tralizem, ki je dal moč krajem s polovico analfabetskega prebivalstva, na popolno brezmočje pa je obsodil kraje, kjer nepismenosti skoraj ni.

K statistiki slovenskega naroda

»Slovenska Straža« v Ljubljani je izdala zemljevid slovenskega ozemlja in je navedeno na hrbtu tega zemljevida tudi podrobno število Slovencev in to na strnjenem slovenskem ozemlju posebej in v izseljenstvu posebej. K tem zadnjim številkam je treba pripomniti, da število Slovencev po drugih jugoslovanskih pokrajinah ne bo odgovarjalo resničnemu dejanskemu stanju. Na zemljevidu »Slovenske straže« je le 45.000 Slovencev, ki prebivajo zunaj Slovenije v drugih delih Jugoslavije. To število je brezdvomno prenizko vzelo. »Klub ABC« in dr. Mačkova »Seljačka Sloga« sta izdelala statistiko prebivalstva banovine Hrvaške, ta statistika pa naštevava samo v banovini Hrvaški 40.524 Slovencev. Na ostali dve tretjini državnega ozemlja, t. j. na Bosno in Hercegovino, Vojvodino, Srem, Črno goro in Srbijo bi prišlo na ta način le 4.476 Slovencev, kar je očitno premalo. V samem Belgradu živi okroglo 10.000 Slovencev, tako da moramo računati, da je Slovencev po ostalih jugoslovanskih pokrajinah zunaj Slovenije skupaj gotovo okoli 80.000, če ne več. Tako bi se zvišalo skupno število Slovencev, ki prebivajo na strnjenem slovenskem ozemlju in v izseljenstvu za 35.000, t. j. od 2.049.000 na 2.084.000.

Prodaja slovenskega posestva na Primorskem...

»Slovenski dom« je poročal dne 12. II. t. l. sledeče:

Trnovo pri Ilirski Bistrici: V sosednji vasi Topoleu je bila pred dnevi javna dražba pri posestniku Josipu Zidarju, podomače »Zidarju«. Da se bo dražba vršila in kdaj, so vedeli le nekateri vaščani, zato tudi ni bilo interesentov ne kupcev. Vse premičnine in nepremičnine so bile prodane za 27.000 lir. Edini reflektant je bila državna banka, ki je posestvo tudi prevzela za gori imenovani znesek. Vrednots prodanih nepremičnin in premičnin znaša nad 100.000 lir.

Posestnik Zidar je invalid, brez ene noge, ki jo je svoje dni kot delavec v ameriških tovarnah po nesreči zgubil. V krasnem domu, ki si ga je sam postavil, ej vodil majhno trgovino, ki pa ni uspevala. Polagoma je zašel v dolgove, iz katerih si ni znal pomagati. Z nesrečnim Zidarjem sočustvujejo vsi vaščani, saj ej ostal s svojo družino praznih rokredi zime na cesti. Vendar je upanje, da ga bo ustanova, ki je kupila hišo in posestvo, obdržala še naprej pod streho...

Pomen sporazuma

»Iz kraljestva Srbov, Hrvatov in Slovencev je nastalo pred desetimi leti kraljestvo Jugoslavija, in sedaj — po vsebini — spet kraljestvo Srbov, Hrvatov in Slovencev«, tako piše »Neues Wiener Tagblatt« o uspehu sporazuma v uvodniku »Der Sporasum«. Kot začetek »velikega preokreta« pa oznamenjuje list nastop sedanjega vladnega predsednika, ki je prišel s programom sporazuma s Hrvti pred letom dni.

Še o jugoslovenu Nedeljkoviću

Dr. Milorad Nedeljković, ta zvezda na nacionalnem gospodarskem polju, je bil pred imenovanjem za generalnega ravnatelja Poštne hranilnice profesor na neki trgovski šoli v Subotici. Njegov nacionalni duh si je pa že takrat prizadeval navzgor, ne brez uspeha, kakor vemo. Kakor poroča »Nova riječ«, je v tistih časih prirejal v Subotici neki kapelnik, Srb po rodu, koncerte, na katerih je imel na sporedu po navadi tudi Brahmsove skladbe. Nedeljković pa je tega kapelnika ovadil, češ da z igranjem Brahmsa širi madžarstvo v čisto srbskih krajih!

† René Schickele

V francoskem pismorju je umrl prejšnji teden nemški pisatelj René Schickele. Po rodu je bil iz Alzacije. Njegova mati je bila Francozinja, ki nemški sploh ni znala. Tudi Schickele se je nemščine dobro naučil šele na gimnaziji. Po prihodu Hitlerja mu v Nemčiji ni bilo več obstanka, odšel je v Francijo. Pred leti smo prinesli mi odlomek iz njegovega življenjepisa romana »Spartacus« pod naslovom »Vstaja sužnjev«. Ta kratki odstavek je lahko izpričal vsakemu našemu bralcu visoko pisateljsko kakovost pokojnika.

Komunisti v demokraciji

V Angliji je imela komunistična stranka vsega okoli 4000 členov. Ob izbruhu vojne je zaradi nemško-ruske pogodbe izstopil tajnik stranke Pollit. Ob izbruhu rusko-finske vojne je bilo spet v stranki ostrih prerekanj in spet jih je mnogo izstopilo.

Urednik in izdajatelj: Vitko K. Musek, Ljubljana.